

ВІДТВОРЕННЯ КОМІЧНОГО ЕФЕКТУ В ПЕРЕКЛАДІ КІНОФІЛЬМУ «DER GEILSTE TAG»

Чи можна зберегти комічний ефект, перекладаючи з однієї мови іншою, якщо він побудований на грі слів, культурних алюзіях чи нестандартному вживанні мовних форм? Це питання постає особливо виразно під час аналізу художнього кінотексту, де гумор є не лише засобом розваги, а й способом розкриття характерів, демонстрації соціальних контрастів і вираження світогляду персонажів. Фільм «*Der geilste Tag*», у якому трагічні обставини поєднані з легкістю сприйняття життя, виявляє широкий спектр мовних і культурних елементів, що створюють комічний ефект. Завдання перекладача полягає не лише у точному відтворенні лексичних засобів, а й у здатності передати настрій, іронію, багатозначність і гумористичну логіку ситуацій. Для цього потрібно враховувати соціальний контекст, мовні звички носіїв і структуру комунікативного впливу на глядача.

У вітчизняній лінгвістичній традиції переклад гумористичних елементів розглядається як процес, що потребує не лише мовної компетенції, а й здатності розпізнати і зберегти комунікативну функцію оригіналу. О. Д. Пономарів у праці «Стилістика сучасної української мови» акцентує на необхідності підтримки зв'язку між мовними засобами і тим враженням, яке вони справляють на адресата, зазначаючи, що «між мовними засобами та естетичним ефектом існує нерозривний зв'язок, який має бути збережений при перекладі» [1, с. 78]. Такий підхід вимагає глибшого розуміння не лише лексичних, але й прагматичних компонентів мовлення.

А. О. Білоус аналізує лінгвокультурні контрасти між українською та німецькою традиціями комічного, підкреслюючи, що ефективність перекладу залежить від здатності врахувати «лінгвокультурні особливості сприйняття гумору в українській та німецькій мовних спільнотах» [2, с. 112]. Така позиція відкриває шлях до застосування адаптивних стратегій, які не копіюють форму, а намагаються зберегти функцію – викликати усмішку, іронічну реакцію або співчутливу посмішку.

Фразеологія, як складова гумористичного тексту, вимагає особливої уваги. Р. П. Зорівчак зауважує, що такі одиниці «часто виступають не лише носіями культурно-специфічної інформації, але й джерелом комічного ефекту» [3, с. 46]. Переклад фразеологізмів, які несуть семантичне навантаження й мають емоційний підтекст, вимагає переосмислення на рівні образів, що є зрозумілими в іншій культурі.

Комічний ефект у фільмі «*Der geilste Tag*» досягається завдяки широкому використанню мовної гри, контрасту стилів мовлення, а також алюзій на культурні й соціальні реалії. Одним із прикладів складності перекладу є назва стрічки, в якій слово «*geil*» набуває значення, що коливається між вульгарністю та позитивною оцінкою. У молодіжному середовищі це слово часто використовується як синонім до «крутий» або «яскравий», тому прямий переклад не може відтворити весь спектр емоцій, закладених у заголовок. Перекладачеві доводиться обирати між нейтралізацією потенційно неоднозначного ефекту або адаптацією до стилістичних норм цільової мови, зберігаючи смислову насиченість.

Деякі висловлювання персонажів містять гру слів, яка ґрунтується на багатозначності лексем. Наприклад, у репліці «*Mir geht es beschissen, aber Scheiße sieht anders aus*» (прямий переклад: «Я почуваюся лайном, але лайно виглядає інакше»), герой створює комічний ефект через іронічне зіставлення фізичного стану з мовною метафорою. Переклад цього виразу потребує збереження семантичної гри, яка базується на співзвучності та зміщенні смислових меж. Якщо передати фразу дослівно, гумористичний

ефект буде втрачено, тому перекладач змушений моделювати інший жарт, що викликає схожу реакцію у глядача.

У сцені, де герої планують свою подорож, фраза «*Lass mal die Kacke richtig dampfen!*» (дослівний переклад: *Нехай лайно справді парує!*») вказує на бажання персонажів діяти без обмежень і з максимальним розмахом. Вираз містить сленгові елементи, які мають емоційне навантаження та створюють образність. Передача такого змісту українською вимагає добору нецензурно-жартівливих еквівалентів, які були б прийнятними для контексту, не порушуючи мовної норми перекладу кінотексту.

Іншою формою комічного є використання діалектів, як у сцені з баварським персонажем, що вітається словами «*Grüß Gott, der Herr!*» (дослівний переклад: *Вітаю тебе, Господи!*») замість більш нейтрального «*Guten Tag*» («Добрий день»). Такий мовний жест позначає регіональну приналежність і стає джерелом усмішки через контраст з офіційною ситуацією. Передати цей ефект українською можна або шляхом використання стилізованої форми вітання, яка вказує на місцевий колорит, або через описове уточнення.

Гумор, що базується на поєднанні трагічного та іронічного, проявляється у сценах, де герої обговорюють власну смерть або планують похорон, не втрачаючи при цьому дотепності. У фрагментах, де один з головних героїв Анді вигукує: «*Ich dachte, ich sterbe an Krebs, nicht an einem Elefanten!*» (дослівний переклад: *Я думав, що помираю від раку, а не від слона!*»), гумористичний ефект виникає через абсурдність ситуації й несподівану зміну очікуваної моделі поведінки. Бенно, у відповідь, додає «*Immerhin ein origineller Nachruf!*» (дослівний переклад: *Оригінальний некролог, зрештою!*»), що трансформує страх у жарт. Такий тип гумору не може бути переданий дослівно без втрати інтонаційного та контекстуального змісту, тому перекладач має сконструювати аналогічну ситуацію, у якій зберігається абсурдно-іронічний настрій.

Культурні алюзії є ще одним ресурсом створення комічного ефекту.

Зокрема, цитування Гете: *«Hier bin ich Mensch, hier darf ich's sein»* (дослівний переклад: *«Тут я людина, тут я маю право існувати»*) у контексті перебування в нічному клубі, створює комічну напругу між високим стилем літературної мови та звичайною побутовою ситуацією. Перекладачеві в такому випадку необхідно зберегти алюзію, яка є впізнаваною у цільовій культурі, або замінити її на функціональний аналог, що викликатиме подібний ефект. Подібним чином працює й переінакшення «казкової фрази» *«Etwas Besseres als den Tod findest du überall»* (дослівний переклад: *«Ти можеш знайти щось краще за смерть будь-де»*), яка у вустах героїв набуває нового, глузливого змісту.

Фрагменти з використанням молодіжного жаргону та соціолектів, таких як: *«Das basst scho!»* (дослівний переклад: *«Це найкраща школа!»*) чи *«Komm schon, Alter»* (дослівний переклад: *«Ходімо, друже»*), демонструють соціальну належність персонажів і створюють міжмовний виклик для перекладача, адже в українській культурі ці маркери мають інші форми та іншу інтонацію. Тут перекладач має визначити, яку функцію виконує репліка в контексті: вона виражає зверхність, солідарність, гумор чи емоційну дистанцію – і вже відповідно до цього перекладати.

Отже, розгляд фільму *«Der geilste Tag»* у контексті перекладу гумористичних елементів засвідчив, що гумор у художньому тексті виходить за межі суто лінгвістичних явищ. Він пов'язаний зі стереотипами, культурними кодами, мовною грою, ідіоматикою, інтонацією та прагматикою. Кожна сцена, у якій реалізується комічне, вимагає від перекладача не лише знання мови оригіналу, але й розуміння механізмів, що створюють комізм у конкретній культурі. Використання фразеологізмів, діалектів, алюзій і сленгу створює багаторівневу структуру гумору, яка під час перекладу повинна бути збережена в її функціональному вимірі.

Вибір стратегії перекладу залежить не лише від жанру чи жанрових очікувань, але й від конкретного комунікативного завдання, яке стоїть

перед фільмом у контексті культури-реципієнта. Найбільш ефективними у збереженні гумору виявляються стратегії трансформації та адаптації, які дозволяють передати не форму, а результат впливу. Практика перекладу показує, що дослівне відтворення у переважній більшості випадків не працює, оскільки не враховує культурних бар'єрів та різниці у сприйнятті. Збереження комічного ефекту можливе лише за умови, коли перекладач володіє не лише лексико-граматичним апаратом, але й інтерпретаційною гнучкістю, мовною інтуїцією та розумінням культурного підґрунтя.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови: підручник. Київ: Либідь, 2013. 248 с.
2. Білоус А. О. Стратегії перекладу гумористичних текстів: українсько-німецькі паралелі. Мовознавчий вісник. 2019. Вип. 26. С. 112-119.
3. Зорівчак Р. П. Фразеологія як компонент гумористичного тексту в перекладі. Іноземна філологія. 2018. Вип. 131. С. 45-52.